

Вікторія Андрусів ПРОБАЧ, МАРЦЕЛО...

Глава 1 НАДИБАНЕЦЬ

— ...Не сиди на камені, застудишся.

Марцела подумала — причулося, адже, прочесавши ледь не увесь цвинтар, нікого не зустріла. Перед очима — самі могили, у цьому куті здебільшого старі, з вицвілими табличками на стелах, а подекуди й зовсім без стели та ознак причетності комусь... Де- не-де скособочені хрести вже ледь не лягали поруч з господарями, і Марцелі було безмежно сумно за тими людьми попід похиленими хрестами, попри те, що їх ніколи не знала.

Блукала поміж дерев у пошуках трьох покарлючених берізок, поряд з якими, як пояснили люди у селі, лежали її бабця з дідом... Берізок на цвинтарі було багато, й чомусь в основному клишоногих...

Роздряпуючи до крові руки, Марцела продиралася крізь терня здичавілої ожини і чомусь виходила на те саме місце, звідки розпочинала пошук. Ще трохи, і охопив би цілковитий розпач, якби раптом на надщербленім, врослім у землю

надгрібку перед її очима, неначе надіслані самим Богоньком за терплячість, не вигулькнули дві світлини. Вони були точнісінько такими, які не раз розглядала, вивчаючи міліметр за міліметром, у сімейному альбомі. Як оті останні примудрилися вціліти внаслідок нескінченних родинних переїздів, для Марцели залишилося таємницею... Просто збереглися і все — лежали собі спокійнісінько, зафіксовані зім'ятими куточками матового чорно-білого паперу з зубчатими крайками у витятих смужках цупкого альбомного картону. Захищені вибляклою, але твердою палітурою, бабця з дідом дивилися зі світлини на онуку, чи то пак не на онуку, а кудись трохи убік, у далину, як люблять фокусувати погляд фотографи, і тим самим начебто видивлялися, хто ж то там за обрієм часу відрізком у півсторіччя придивлятиметься до них з ретельністю дослідника, звіряючи власні риси з пращурівськими.

— Ти чуєш чи ні? Не годиться дівчині на камені сидіти. Тобі ще дітей народжувати...

Марцела подивовано обернулася — хто б це отут, за тисячу кілометрів від рідної домівки, дбав про її ще не народжених дітей? Неподалік стояв хлопець чи молодий чоловік (визірно важко було визначити його вік). Вбраний був нетипово охайно для сільської місцевості — у стильні джинси та вітрівку. Лишень кросівки, подібно до Марцелиних,

були вщент замащені цвинтарною багнюкою. Його великі блакитні очі прозраджували цікавість. Але це не здивувало — блукаючи селом, Марцела встигла збагнути оту чудернацьку притаманність місцевих залучатися геть до всього, що відбувається навколо.

— Ти чия будеш? — Хлопець поведився запанібрата, немов перед ним — дівчисько із сусіднього села. — Щось я раніше тебе тут не бачив...

Марцела підвелася з кам'яного надгрібку і струсила пилюку із джинсів.

— А ти чий будеш?

— Ого! Ти, як бач, не місцева, раз таке запитуєш...

— Не місцева. Тобто, трохи й місцева, позаяк... — Марцела зиркнула на світлини, з яких ще зовсім молода всміхнена жінка та поважний, з прямокутними, мов у Гітлера, вусиками, чоловік дивилися повз неї. — Це — мої бабця й дідусь.

Хлопець підійшов ближче, намагаючись вичитати викарбуваний попід світлинами напівстертий напис.

— То ж треба! З тієї файти у селі вже нікого не знайдеш...

— Зате я є...

Хлопець з цікавістю розглядав молоду жіночку, яка зі спини здалася йому зовсім юною,

однак розважливість поведінки й розмови свідчила про її зрілість.

— Це твоя машина отам, просто попід воротами?

— Моя, — Марцела сполошилася. — А що, комусь заважає? Я вже йду...

— Та ні, на щастя, поповнення сьогодні тут не передбачається... Просто дивлюся — чеські номери...

— Я з Праги приїхала.

— Ось воно що! А я чую по розмові — щось не те... Ти розмовляєш українською так, як наша вчителька у школі. Ми її «чикалкою» дражнили, бо вишукана літературна українська страх як дратувала.

— Ну знаєш... Як на людину, котра вперше відвідала свою етнічну вотчину, я говорю доволі пристойно...

— То ти вперше в Україні?!

— Уяви собі... — Марцела підбрала із землі наплічник і, струснувши з нього залишки вологої трави, зібралася йти. — Вже кілька років збиралася приїхати — відтоді, як поховала маму, та щоразу щось заважало... Врешті-решт постановила — як не зараз, то ніколи. І справа навіть не в тім, що пообіцяла мамі. Ні... Сама відчувала обов'язок. Навіть не обов'язок, потребу. А в тебе... хто тут?

— Я приятеля відвідав... Він мені майже

братом був. Недавно уб... загинув... — хлопець осікся і махнув рукою у напрямку віддаленої місцини цвинтаря, де пістрявими від пластикових крикливих квітів курганами височіли свіжі могили. — Нещасливий випадок...

— Співчуваю... — Марцела з цікавістю придивлялася до високих насипів з кольоровими, мов на бразильському карнавалі, вінками — такого ще не бачила. Вдома небіжчиків здебільшого кремували, а цвинтарні церемонії відбувалися стримано, ледь не суворо, як і належало події.

— Знаєш, у нас істотно відрізняються звичаї... Я обов'язково приїду ще, але з іншою метою. Хотілося б усе докладно вивчити, описати, проаналізувати... Людина має знати власні корені. — Марцела перестрибувала через острівці багнюки, потай дивуючись, чому поміж могилками не вимощені доріжки, як у них на «гжбітові», куди навідувалась до мами. Недоглянутість цвинтаря Марцелу дивувала, але вголос цього не виказувала, аби не уразити випадкового співбесідника. Тим часом чоловік раз у раз підставляв руку, рятуючи від хлюпавки.

— То ти — писака? Чи, може, історик?

— Авжеж, журналістка... — всміхнулася його кмітливості.

Незабаром у поле зору потрапив її ріднесенький «броучек», що підпирав цвинтарний

паркан — мініатюрний червоний «сітроенчик» — невичерпна тема знущань редакційних колег. Властиво, зраділа, бо здавалося, цвинтарю немає кінця, і без сторонньої допомоги довго довелось би блукати у пошуках виходу із заплутаних могильних лабіринтів. Поруч з обляпанам багнукою «жучком» зверхньо красувався чорний неймовірно чистий (що, враховуючи бездоріжжя, викликало неабиякий подив) із затемненими вікнами «мерседес».

— А ти, як бач, серйозна пташка. — Марцела допитливо зміряла супутника поглядом. — З вигляду й не скажеш.

— А як я маю виглядати? — розсміявся хлопець, вимкнувши не виймаючи з кишені алярм. — У краватці, у однострої, з поважною текою у руці?

— У нас такі машини мають дуже заможні люди...

— А у нас такі машини має кожен, хто бодай трохи крутиться.

— Що означає «крутиться»? — підійшовши до автівки Марцела відмітила, що на «мерседесі» також чеський номерний знак, і зраділа. — То ти також... звідти?!

— Ні. Я просто частенько там буваю... по роботі... — Хлопцеві до вподоби була її безпосередність та необізнаність, і він залюбки

підігрував. — А «крутиться» — означає «робить бізнес», розумієш?

— А-а-а... То ти — бізнесмен? Так би й сказав... — Марцела зітхнула.

Мені треба все життя працювати, аби купити щось подібне.

Начебто не розчувши останньої репліки, хлопець зненацька запропонував:

— Слухай-но! Я частенько буваю у ваших краях! А давай зустрінемося там! Це буде веселіше, аніж на цвинтарі...

Марцела завагалася — у них бо не заведено отак з ходу пропонувати приятельство. Але хлопець здавався їй настільки щирим та безпосереднім, що по хвильці роздумів вже порпалась у наплічнику і, знайшовши нарешті у тільки їй відомих закапелках візитівку, простягнула її новому знайомому. Розглядаючи картку, вичитував уголос:

— Марцела. Марцела Соханич. Редактор рубрики «Українське слово», часопис «Вісник». Ого! Та ж ти зберегла рідне прізвище! Яка ж ти чешка?! Ти — наша!!!

— Ти забув сказати, як тебе звати... — Марцела не сперечалася, їй було приємно почуватися своячкою.

— Й справді, вибач... Іваном мене звати. Щоправда, візитівки з собою не прихопив. Але я тебе знайду. Обов'язково знайду, Марцело... До

зустрічі...

Хлопець провів дівчину до автівки і, зачинивши за нею дверцята, помахав на прощання рукою. Завівши двигун, Марцела з приємністю для себе відмітила: «Звісно, ваша... А чия би ще була?...»

Глава 2 ЮЛІШКА

— Марцело, агой! Куди ти, до бісу, запропастилася?! Казала, що їдеш на два дні, а пропала майже на тиждень!!! — Щойно заїхала за прикордонну рампу, як телефон, наче нюхом відчувши близьке повернення додому, пронизливо роздирав митний простір істеричним голосом редакційного шефа. — З тобою там усе гаразд? Чи та Україна остаточно тебе полонила, відібравши здоровий глузд?! Якщо завтра тебе не буде на роботі — повний завал!!!

— Вацлаве, я стою на кордоні у черзі. Тут робиться щось неймовірне. Тотальна евакуація населення перед фашистським бомбардуванням...

— Марцело, ти знущаєшся? Яка евакуація?! Що ти верзеш?!

— Вацлаве, це — не смішно. Тут щодня так. Для України — звична річ. Як поталанить, то за кілька годин вирвусь на той бік... Аби не гаяти у

черзі часу, з людьми потеревеню, зроблю кілька світлин. Привезу цікавий матеріал для наступного номера. Вважай, це — моя відкупна... І враховуй, що до Праги понад вісімсот кілометрів... тож краще облиш мої нерви у спокої. Побачимося...

Не встигла закінчити розмову і взятися за фотокамеру, як телефон знову задзеленчав.

— Що за чортівня? Невже вони не можуть проіснувати без мене й кількох днів? — схопилася за трубку і, помітивши, що номер незнайомий, озвалася стриманіше. — Алло. Слухаю.

— Пані Марцело? Доброго дня. Пані Марцело, вибачте, що вам телефоную, ви мене не знаєте... Мені ваш номер дали знайомі, а їм ще одні знайомі... Сказали, що ви можете допомогти, якби раптом... Словом... Я з України.

— Я це вже зрозуміла. — Марцелі здавалося, що ось-ось вибухне. Черга на кордоні поволі, але рухалася, і обіцяний шеф-редактору репортаж потрапляв під загрозу. — Ви можете коротко? Що трапилося?

— Мене звати Юля, Юлішка... Я приїхала на роботу до Праги... Чоловік, що клопотав про візу, обіцяв зустріти мене, поселити й працевлаштувати... Але його наче водою змило... — Жіночка жалісно хлипала у слухавку. — Взяв удома за візу гроші і щез. Я не знаю, що мені робити... Сиджу майже добу на Флоренці і не маю

куди йти...

Марцела залишалася незворушною — такі випадки траплялися не вперше, і те, що чужі люди дозвідувалися її координати через кума — брата — свата, також невидовижу.

— Юлішко... Мені, звісно, щиро жаль, що з вами отаке трапилося... Але допомогти вам нічим не можу. Наразі я знаходжуся не у Празі, а... у відрядженні, ледь не за тисячу кілометрів від вас...

— Що ж мені робити? — У жіночому голосі вчувався такий розпач, що Марцела не посміла залишитися байдужою.

— Що я можу порадити? Їдьте додому. І не купуйтеся більше на шахраїв. У вас є гроші на зворотній квиток?

— Пані Марцело, я не можу додому... У мене там син-каліка... Він обгорів унаслідок аварії на електростанції. Щокілька місяців потребує операції з пересаджування шкіри. — Жіночка та тому кінці дроту вже не хлипала, здавалося, від безвиході її охопило отупіння. — Я його самотужки виховала, й окрім мене оплачувати лікування нікому... Пані Марцело... Якщо я не надсилатиму грошей, він помре...

— Господи милосердний!!! Цього ще бракувало... — Немов епізоди з гостросюжетного серіалу, майнули у Марцелиній пам'яті жахливі історії, що нанизувались одна на одну чорними